

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 10. märts 2023
(OR. en)

7311/23

POLMAR 17
POLGEN 28
POLMIL 51
CYBER 55
HYBRID 9
RELEX 329
MARE 8
MAR 38
COMAR 14
JAI 292
CSDP/PSDC 203
CFSP/PESC 418
ENV 227
PECHE 80
TRANS 90

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	JOIN(2023) 8 final
Teema:	ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE, milles käsitletakse ajakohastatud ELi merendusjulgeoleku strateegiat ja selle tegevuskava „Tõhustatud ELi merendusjulgeoleku strateegia muutuvate merendusohutudega toimetulekuks“

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument JOIN(2023) 8 final.

Lisatud: JOIN(2023) 8 final

Brüssel, 10.3.2023
JOIN(2023) 8 final

ÜHISTEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE,

**milles käsitletakse ajakohastatud ELi merendusjulgeoleku strateegiat ja selle
tegevuskava
„Tõhustatud ELi merendusjulgeoleku strateegia muutuvate merendusohtudega
toimetulekuks“**

I. SISSEJUHATUS

Merendusjulgeolek on Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide jaoks eluliselt tähtis. ELi liikmesriigid moodustavad üheskoos maailma suurima majandusvööndi. ELi majandus sõltub suurel määral ohututest ja turvalistest ookeanidest: üle 80 % maailma kaubandusest toimub meritsi, umbes kaks kolmandikku maailma naftast ja gaasist ammutatakse merel või transportitakse meritsi¹ ning kuni 99 % üleilmsetest andmevoogudest edastatakse merealuste kaablite kaudu². Selleks et tagada ookeanide tõhus majandamine, kaitsta meie ookeane ja merepõhja ning kasutada ära kestliku sinise majanduse kogu potentsiaal,³ peab üleilmne merendusvaldkond olema turvaline.

Alates 2014. aastast on Euroopa merendusjulgeoleku strateegia (EUMSS) ja tegevuskava⁴ pakkunud raamistikku julgeolekuprobleemide lahendamiseks merel. Strateegia on soodustanud tihedamat koostööd tsiviil- ja sõjaväeasutuste vahel, eelkõige teabevahetuse kaudu. See on aidanud edendada reeglitel põhinevat majandamist merel ja hoogustanud rahvusvahelist koostööd. Strateegia on suurendanud ELi sõltumatust ja suutlikkust reageerimisel merendusjulgeolekuga seotud ohtudele⁵.

ELil on üha olulisem roll üleilmse merendusjulgeoleku tagajana, kes viib ellu oma mereväeoperatsioone, nt Atalanta⁶ ja Irini,⁷ rakendab koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni⁸ ning edendab teadlikkust olukorrast merel ja teeb koostööd paljude välispartneritega. Lisaks võimaldavad Copernicuse mereseire ja piirivalve operatiivsüsteemid, mida rakendavad Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA) ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex), kosmosepõhiseid vaatlusi ning need täiendavad Galileo satelliitide navigatsiooniteenuseid.

Üldises strateegilises keskkonnas on toimumas drastilised muutused. Seda kujundavad ümber kliimakriis ja keskkonnaseisundi halvenemine ning olukorda raskendab Venemaa ebaseaduslik ja põhjendamatu sõjaline agressioon Ukraina vastu; seetõttu peab EL kui rahvusvahelise julgeoleku tagaja rohkem tegutsema.

Kooskõlas ELi julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilise kompassiga⁹ on ELi merendusjulgeoleku strateegia ja tegevuskava käesoleva ajakohastamise eesmärk reageerida uutele väljakutsetele. See on võimalus leida merendusjulgeoleku probleemidele kestlikke lahendusi. Samuti annab see võimaluse veelgi tugevdada ELi rolli rahvusvahelisel tasandil ja tagada ELi juurdepääs üha pingelisemale merendusvaldkonnale.

Ajakohastatud ELi merendusjulgeoleku strateegia on raamistik, mille abil EL saab võtta täiendavaid meetmeid oma huvide kaitsmiseks merel ning oma kodanike, väärtuste ja majanduse kaitsmiseks. Eesmärk on edendada rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ning järgida samal ajal kestlikkuse ja

¹ JOIN(2022) 28 final.

² [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/702557/EXPO_IDA\(2022\)702557_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/702557/EXPO_IDA(2022)702557_EN.pdf)

³ COM(2021) 240 final.

⁴ Nõukogu dokument 11205/14 ja nõukogu järeldused 10494/18.

⁵ Nõukogu järeldused 9946/21.

⁶ <https://eunavfor.eu/>

⁷ <https://www.operationirini.eu/>

⁸ Nõukogu järeldused 06256/22 ja 06255/22.

⁹ Nõukogu dokument 7371/22.

elurikkuse kaitse põhimõtet. EL ja selle liikmesriigid hakkavad ajakohastatud strateegiat rakendama kooskõlas oma vastavate pädevustega.

II. MERENDUSJULGEOLEKUT ÄHVARDAVAD MUUTUVAD JA KASVAVAD OHUD

Pärast Euroopa merendusjulgeoleku strateegia vastuvõtmist 2014. aastal on üleilmne geopoliitiline olukord palju muutunud, mistõttu on vaja võtta uusi ja tõhusamaid meetmeid. ELi ohuanalüüs näitab, et EL seisab silmitsi kasvavate ohtude ja probleemidega, sealhulgas merendusvaldkonnas¹⁰. Strateegiline konkurents võimu ja ressursside pärast kasvab. Ohud muutuvad üha keerukamaks ja mitmekihilisemaks ning mõned riigid püüavad ümber defineerida rahvusvahelise korra põhialuseid, sealhulgas riikide suveräänsuse põhimõtte ja piiride rikkumise kaudu. Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu on toonud Euroopasse taas sõja ning tekitanud uusi ohte ja negatiivset ülekanduvat mõju merendusjulgeolekule ja Euroopa majandusele; kõik see mõjutab Euroopa kodanikke ja ettevõtjaid.

Merendusjulgeolek on ohus paljudes piirkondades – sealhulgas on probleemiks territoriaalsed ja merepiirivaidlused, konkurents loodusvarade pärast ning oht meresõiduvabadusele, rahumeelse läbisõidu õigusele ja transiidiõigusele. Sellised probleemid tekitavad pingeid ELi ümbritsevates merepiirkondades, nagu Vahemeri, Must meri ja Läänemeri, ning neid pingeid süvendab Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu. Suurenenud on ka merendusjulgeolekuga seotud probleemid väljaspool Euroopat, nimelt Guinea lahes, Adeni lahes, Hormuzi väinas, Malaka väinas ja Lõuna-Hiina merel. Mõned ELi-välised riigid suurendavad oma võimeid merel ja kehtestavad ennast merel järjest enam ning võtavad ühepoolseid meetmeid. Selle raames on nad kasutanud ka jõudu või rikkunud teiste riikide suveräänsuse põhimõtet. Sellise tegutsemisega seavad nad kahtluse alla õigusriigi põhimõtte ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioonil (UNCLOS) põhineva rahvusvahelise korra.

India ja Vaikse ookeani piirkond, kus ELil on äärepoolseimad piirkonnad (India ookeanis) ning ülemeremaad ja -territooriumid (Vaikse ookeani piirkonnas), on muutunud **tiheda geopoliitilise konkurentsi** piirkonnaks. Jõu demonstreerimine ja suurenenud pinged sellistes piirkondades nagu Lõuna-Hiina meri, Ida-Hiina meri ja Taiwani väin mõjutavad üleilmset julgeolekut ning neil on otsene mõju Euroopa julgeolekule ja heaolule. Stabiilsuse ja julgeoleku säilitamiseks olulistel laevateedel, nagu Malaka väin ja Singapuri väin, Aafrika Sarv ja India ookean, tuleb ELil ja selle liikmesriikidel laiendada oma kohalolekut ja tegevust nendes piirkondades kooskõlas ELi strateegiaga koostööks India ja Vaikse ookeani piirkonnas.

Võib eeldada, et **kliimamuutustel ja merereostusel** on merendusjulgeolekule märkimisväärne ja pikaajaline kahjulik mõju. See mõju hõlmab üleujutusi rannikualadel ja saartel, korallrahude, mangroovide ja muude märgalade kadu ning kalavarude ammendumist¹¹. Kliimamuutused ja keskkonnaseisundi halvenemine võimendavad riske, sest suurendavad ebastabiilsust ja ebavõrdsust ning süvendavad rahvusvahelist kuritegevust, piraatlust ja pingeid mereressursside pärast. Seetõttu on vaja uut lähenemist, mis võimaldab ELil muuta ühiskonna kliimamuutuste suhtes

¹⁰ ELi ohuanalüüs on põhjalik ja luureandmetel põhinev analüüs mitmesuguste ohtude ja probleemide kohta, millega EL praegu silmitsi seisab või võib tulevikus kokku puutuda. Seda ajakohastatakse korrapäraselt ning see annab taustteavet, mis aitab edasi arendada ja rakendada ELi julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegilist kompassi.

¹¹ Valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) aruanne „Special Report on the Ocean and Cryosphere in a Changing Climate“ (2019) ja IPCC II töörühma kuues hindamisaruanne (2022).

vastupanuvõimelisemaks, kaitsta loodust ja pöörata ümber ökosüsteemide seisundi halvenemine¹². Merendusjulgeoleku puudujäägid võivad omalt poolt põhjustada keskkonnakahju, näiteks takistada juurdepääsu reostatud aladele, viia keskkonnakaitsevahendite kõrvalesuunamiseni või sabotaažini meretaristu vastu. Lisaks ei ole Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu põhjustanud laastavat mõju mitte üksnes inimestele ja majandusele, vaid viinud ka elurikkuse märkimisväärse vähenemiseni¹³. Seepärast on oluline tegeleda kliimamuutuste, ranniku- ja merealade keskkonnaseisundi halvenemise ning merendusjulgeoleku vastasmõjuga, sealhulgas käimasolevate ja uute sihtotstarbeliste teadusuuringute kaudu.

Nord Streami torujuhtmete vastu suunatud rünnakud 2022. aastal Läänemeres, mehitamata sõidukite loata viibimine Põhjamere avamererajatiste ümbruses ning korduvad **hübriid- ja küberründed meretaristu vastu** nõuavad ELilt otsustavamalt tegutsemist ja oma elutähtsa taristu tõhusamat kaitsmist, eelkõige uuenduslike tehnoloogiate arendamise kaudu. Kuna meretööstuses on toimumas digipööre, on see valdkond muutunud keerukamaks ja potentsiaalselt haavatavamaks. Pahatahtlikud isikud kasutavad meretaristu, sealhulgas merealuste kaablite ja torujuhtmete ning sadamate ja laevade sihikule võtmiseks üha tõenäolisemalt hübriid- ja kübervahendeid. Nõukogu soovitusel, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes,¹⁴ tunnistatakse, et selles valdkonnas tuleb võtta meetmeid. Lisaks on komisjoni soovitusel suurõnnetustele vastupidavuse eesmärkide kohta sätestatud meetmed, mis võivad aidata parandada ELi ja liikmesriikide valmisolekut loodusõnnetusteks ja inimtegevusest tingitud õnnetusteks, sealhulgas merel, ning võimet neile reageerida¹⁵.

Mitmes piirkonnas on jätkuvalt samavõrd kriitilisteks probleemideks mitmesugused ohud ja ebaseaduslik tegevus, näiteks **piraatlus ja relvastatud röövimine merel, organiseeritud kuritegevus, sealhulgas rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine ja inimkaubandus, relva- ja uimastikaubandus, terrorism, ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük, muu ebaseaduslik tegevus, sealhulgas loata uurimistegevus ELi liikmesriikide majandusvööndites, ning meres leiduv lõhkemata lahingumoon**,¹⁶ kusjuures eriti haavatavad on mõned ELi rannikualad ja äärealad. Mõnda neist ebaseaduslikest tegevustest võib hõlbustada puudulik sadamakaitse. Pahatahtlikud isikud võivad neid ohte ja tegevusi ka kombineerida, et korraldada ELi ja selle liikmesriikide vastu hübriidrünnakuid.

III. ELI HUVID MERENDUSJULGEOLEKU VALDKONNAS

Muutuvate merendusjulgeolekuohtude taustal on ELi põhihuvid järgmised:

- Euroopa Liidu, selle liikmesriikide, kodanike ja partnerite julgeolek;
- säilitada ülemaailmset rahu ja stabiilsust ning hoida merelaevateed vabade ja avatutena;

¹² COM(2020) 380 final.

¹³ Eelkõige vaalaliste suremuse murettekitav kasv Mustal merel.

¹⁴ 2023/C 20/01.

¹⁵ COM(2023) 61 final ja 2023/C 56/01.

¹⁶ Lõhkemata lahingumoon tähendab lõhkerelvi (pommid, mürsud, granaadid, maamiinid, meremiinid, kobarlahingumoon ja muu laskemoon), mis ei ole plahvatanud, kuid on endiselt plahvatusohtlikud, mõnikord mitukümmend aastat pärast kasutamist või mahajätmist.

- toetada rahvusvahelist õigust, eelkõige ÜRO mereõiguse konventsiooni kui üldist õigusraamistikku, millega reguleeritakse kogu tegevust ookeanidel, ning edendada mõistlikku ookeanide majandamist, sealhulgas piirkondlike merekonventsioonide kaudu, ja WTO kalandustoetusi käsitleva kokkuleppe¹⁷ rakendamist;
- kaitsta loodusvarasid ja merekeskkonda ning ohjata kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõju merendusjulgeolekule;
- tagada elutähtsa (kaldaäärse ja avamere) meretaristu¹⁸ vastupidavus ja kaitse, sealhulgas kliimamuutustega seotud riskide ja ohtude ning välismaistest otseinvesteeringutest tulenevate riskide ja ohtude käsitlemise kaudu;
- tugevdada logistikakeskuste, st sadamate vastupanuvõimet ja kaitset, sealhulgas käsitleda korrupsiooni ja ebaseadusliku tegevusega seotud riske;
- kaitsta majandustegevust merel ja toetada seeläbi kestlikku sinist majandust (nii maismaal kui ka avamerel);
- kaitsta ELi välispiire ja sisejulgeolekut, et võidelda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, inimkaubanduse ja muu ebaseadusliku tegevuse, sealhulgas süsivesinikega seotud loata uurimis- ja puurimistegevuse vastu;
- tagada suutlikkus tegutseda kiiresti ja tõhusalt merendusvaldkonnas ja muudes operatsioonide valdkondades (st maismaal, õhus, küberruumis ja avakosmoses);
- tagada meremeeste ohutus ja turvalisus kooskõlas meretöönormide konventsiooni ja muude asjakohaste Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonide nõuetega.

IV. ELI REAGEERINGU TÕHUSTAMINE

Ajakohastatud merendusjulgeoleku strateegia aitab kaitsta ELi eespool loetletud huve muutuvate ja kasvavate merendusjulgeolekuohtude eest. Selleks tõhustab EL meetmeid kuue strateegilise eesmärgi raames:

¹⁷ https://www.wto.org/english/tratop_e/rulesneg_e/fish_e/fish_e.htm

¹⁸ Näiteks merealused kaablid ja torujuhtmed, logistikakeskused (st sadamad), avamere taastuenergia rajatised, avamere nafta- ja gaasiõliplatvormid jne.

1. **hoogustada tegevust merel;**
2. **teha koostööd partneritega;**
3. **olla juhtpositsioonil teadlikkuses olukorrast merel¹⁹;**
4. **juhtida riske ja ohte;**
5. **suurendada võimeid;**
6. **pakkuda koolitust ja väljaõpet.**

Nende strateegiliste eesmärkide raames toimuv ELi tegevus juhindub jätkuvalt 2014. aasta ELi merendusjulgeoleku strateegia põhimõtetest: valdkondadevaheline lähenemisviis, funktsionaalne terviklikkus, rahvusvaheliste eeskirjade, st rahvusvahelise õiguse, inimõiguste ja demokraatia põhimõtete austamine ning ÜRO mereõiguse konventsiooni täielik järgimine ja merenduse mitmepoolsus. Ajakohastatud Euroopa merendusjulgeoleku strateegiat rakendatakse tegevuskava alusel (vt **lisa**) ja integreeritud lähenemisviisi²⁰ raames. Strateegia rakendamiseks koos liikmesriikidega kasutab EL kõiki asjakohaseid tsiviil- ja sõjandusvaldkonna meetmeid, vahendeid ja instrumente ning koordineerib kõigi asjaomaste osalejate poliitikat ja tegevust Euroopa, piirkondade ja riikide tasandil, tugevdades nende koostoimet ja vastastikust täiendavust. Strateegiaga edendatakse ka ELi sidusamat osalemist väliskonfliktides ja -kriisides, et suurendada ELi ja selle kodanike julgeolekut.

Ajakohastatud strateegia sisaldab spetsiifilisi meetmeid iga ELi ümbritseva merepiirkonna jaoks. Meetmetes tuleks arvesse võtta ELi piirkondlikke strateegiaid²¹ ja suutlikkuse suurendamise programme, samuti koostööd partnerriikidega.

1. Tegevuse hoogustamine merel

ELi strateegilises kompassis kutsutakse üles ELi tegevust merendusjulgeoleku valdkonnas veelgi tugevdama. **Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP)** raames on India ookeani lääneosas alates 2008. aastast toimunud operatsioon Atalanta. Kuna operatsioon Atalanta on andnud häid tulemusi, on selle volitusi laiendatud – piraatluse vastasest võitlusest on saanud laiem merendusjulgeoleku operatsioon – ning sellega tugevdatakse veelgi sidemeid ja koostoimet olukorratadlikkust merel

¹⁹ Teadlikkus olukorrast merel tähendab selliste merendusvaldkonnaga seotud tegevuste põhjalikku mõistmist, mis võivad mõjutada Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide julgeolekut, ohutust, majandust või keskkonda. See põhineb selgelt määratletud kasutajavajadustel ja -õigustel ning aitab seire- ja järelevalvetegevuse eest vastutavatel ametiasutustel järjekindlalt ennetada ja hallata kõiki nimetatud olukordi, sündmusi ja tegevusi, mis on seotud ELi merendusvaldkonnaga. ELi merendusvaldkond hõlmab ELi liikmesriikide territoriaalmeresid, majandusvööndeid ja mandrilavasid, nagu on määratletud ÜRO 1982. aasta mereõiguse konventsioonis, samuti kogu seal merega seotud tegevust, mis toimub merepõhjas, vee all, veepinnal ja mere kohal, näiteks ELile kuuluvad, tema hallatavad või temaga seotud rajatised ning tema lipu all sõitvad kaubalaevad, väikelaevad ja muud laevad.

²⁰ Väliskonfliktide ja -kriiside puhul järgitav integreeritud lähenemisviis põhineb 2016. aasta ELi üldisel välis- ja julgeolekupoliitika strateegial (nõukogu järeldused EUCO 26/16 ja 13202/16) ning see kiideti heaks nõukogu 2018. aasta järeldustes (5413/18). Selles määratakse kindlaks raamistik ELi sidusamaks ja terviklikumaks osalemiseks väliskonfliktides ja -kriisides, edendatakse inimeste turvalisust ning suurendatakse seeläbi ka ELi ja selle kodanike julgeolekut.

²¹ Näiteks terviklik Aafrika strateegia (JOIN(2020) 4 final), ELi Guinea lahe strateegia (7671/14), ELi India ja Vaikse ookeani piirkonna strateegia (JOIN(2021) 24 final), ELi Arktika-poliitika (JOIN(2021) 27 final), äärepoolseimate piirkondade strateegia COM(2022).

käsitleva Euroopa missiooniga Hormuzi väinas (EMASOH)²². Vahemerel toimuva operatsiooni Irini peamine ülesanne on tagada Liibüale kehtestatud ÜRO relvaembargo jõustamine. See on ELi otsene panus rahu ja stabiilsuse tagamiseks Vahemere piirkonnas, mis suurendab merendusjulgeolekut. Kooskõlas integreeritud lähenemisviisiga aitab EL merendusjulgeolekut suurendada ka seeläbi, et pakub partneritele koolitust ja suutlikkuse suurendamist ÜJKP tsiviilmissioonide, näiteks Euroopa Liidu võimete tugevdamise missiooni EUCAP Somalia kaudu.

2021. aastal võttis EL kasutusele uue kontseptsiooni – **koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni**. Selle paindliku uue vahendi eesmärk on edendada ELi ühist tegevust merendusjulgeoleku valdkonnas ja kasutada parimal viisil ära liikmesriikide merejõude ELile strateegilist huvi pakkuvates piirkondades. Koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni raames peaks EL tõhustama võitlust merel toimuva ebaseadusliku ja keelatud tegevuse, sealhulgas uimastikaubanduse vastu. Tuginedes kogemustele, mis on saadud kõnealuse kontseptsiooni rakendamisel Guinea lahes ja India ookeani loodeosas (sealhulgas Punasel merel), kaalub EL uusi huvipakkuvaid merepiirkondi, kus seda kontseptsiooni rakendada. Uute huvipakkuvate merepiirkondade kehtestamine suurendaks ELi kui merendusjulgeolekus osaleja olukorratadlikkust, laiendaks tema partnerlussuhteid ja strateegilist kultuuri.

ELi **strateegilises kompassis** rõhutatakse ka, et oluline on tagada ELi liikmesriikide merevägede valmisolek ja koostegutsemisvõime, ning kutsutakse ELi üles korraldama lahinguõppusi kõigis valdkondades. Seetõttu algatab EL iga-aastase mereväeõppuse, et suurendada valmisolekut, edendada koostegutsemisvõimet ja tegeleda merendusjulgeolekut ähvardavate muutuvate ohtudega.

Komisjon, keda abistab Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA), teeb ELi sadamates, sadamarajatistes ja laevades merendusjulgeoleku kontrolle ning uurib võimalusi merendusjulgeoleku suurendamiseks sellistes valdkondades nagu reisilaevade turvalisus ja küberturvalisus. Kooskõlas Euroopa **integreeritud piirihalduse** strateegiliste suunistega²³ peab merepiiri valvamise süsteem võimaldama avastada, identifitseerida ning vajaduse korral jälgida ja kinni pidada kõiki territoriaalvetesse sisenevaid laevu ning aitama tagada elude kaitsmise ja päästmise merel kõigis ilmastikutingimustes. Liikmesriigid peaksid võimalikult hästi kasutama ära Frontexi pakutavaid seirevõimeid, et parandada oma riigisiseseid võimeid ja üldist olukorratadlikkust.

Frontex viib ellu selliseid operatsioone nagu Indalo, Themis ja Poseidon, et kontrollida ELi piire ja võidelda kuritegevuse, eelkõige rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu Vahemerel. Frontex, Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA) ja EMSA viivad läbi mitmeotstarbelisi mereoperatsioone, et võidelda piiriülese kuritegevuse, sealhulgas rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu, avastada merereostust ja ebaseaduslikku kalapüüki ning täita muid seireülesandeid mitmes ELi merepiirkonnas, sealhulgas Mustal merel. EL peaks neid olulisi mitmeotstarbelisi operatsioone veelgi edasi arendama.

ELi peamised meetmed²⁴ merendusjulgeoleku suurendamiseks on järgmised:

- korraldatakse iga-aastaseid ELi mereväeõppusi;

²² <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/europe/news/article/european-maritime-awareness-in-the-soh-emasoh-political-statement-by-the>

²³ COM(2022) 303.

²⁴ Kuue erieesmärgi all loetletud peamised ELi meetmed võtavad kokku tegevuskavas üksikasjalikult esitatud meetmete olulised elemendid.

- tugevdatakse olemasolevaid ELi mereväeoperatsioone (Atalanta ja Irini) mere- ja õhujõududega;
- saadud õppetundide ja Euroopa välisteenistuse ettepanekute põhjal kaalutakse uusi huvipakkuvaid merepiirkondi, kus rakendada koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni;
- koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni raames tõhustatakse võitlust ebaseadusliku ja keelatud tegevuse, sealhulgas uimastikaubanduse vastu merel;
- säilitatakse merendusjulgeoleku kontrollid ELis ja tugevdatakse neid ning tegeletakse küberturvalisuse ja reisilaevade turvalisusega;
- tõhustatakse ELi tasandi koostööd rannikuvalveülesannete täitmisel, arendades mitmeotstarbelisi mereoperatsioone mitmes ELi ümbritsevas merepiirkonnas.

2. Koostöö partneritega

EL on juba loonud merendusjulgeoleku alaseid suhteid ja koostoimet mitmepoolsete ja piirkondlike organisatsioonidega nii üleilmsel kui ka piirkondlikul tasandil (nt ÜRO, IMO,²⁵ NATO, ALi²⁶ ja Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooniga (ASEAN)²⁷) ning mitme ELi mittekuuluva riigiga, eelkõige Guinea lahes ning India ja Vaikse ookeani piirkonnas.

Ka on EL ja selle liikmesriigid arendanud rahvusvahelist koostööd kahepoolsete dialoogide, sadamakülastuste ja lahinguõppuste kaudu, eelkõige **India ja Vaikse ookeani piirkonnas**, nt Austraalia, Jaapani, India, Indoneesia, Lõuna-Korea, Omaani ja Singapuri. Operatsioonide Atalanta ja Irini raames osaletakse jagatud teadlikkuse ja mitmepoolse osalemise mehhanismides, sealhulgas jagatud teadlikkuse ja ebakõlade vältimise konverentsidel. Euroopa Liit toetab merendusjulgeolekut märkimisväärselt ka oma arengukoostöö, humanitaarabi ja välispoliitika toetusmeetmete raames.

India ookeani lääneosas toetab EL piirkondlikku merendusstruktuuri, mis tugineb Madagaskari ja Seišellide teabeühenduskeskustele ja operatsioonide keskustele ning Djibouti toimimisjuhendile laevade vastu suunatud piraatluse ja relvastatud röövimise tõkestamise kohta India ookeani lääneosas ja Adeni lahes²⁸.

Samuti toetab EL **Guinea lahes** piirkondlikke organisatsioone ja rannikuriike, kes rakendavad oma merendusjulgeoleku strateegiaid, tugevdavad mereõigusnormide jõustamist ja õiglust, suurendavad sadamate turvalisust ja ohutust ning teadlikkust merendusvaldkonnast ja teabejagamist Yaoundé struktuuri raames²⁹. **Atlandi ookeanil** toetab EL koostöös partneritega võitlust ebaseadusliku

²⁵ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Rahvusvaheline Mereorganisatsioon.

²⁶ Aafrika Liit.

²⁷ Merendusjulgeolek on pikka aega olnud nii ELi kui ka ASEANi ühine prioriteet. Kahe piirkonna vaheline koostöö on keskendunud reageerimisele rahvusvahelistele merendusohutudele, nagu piraatlus, ebaseaduslik üle piiri toimetamine, ebaseaduslik sisseränne, katastroofiohud ning reostuse ja kliimamuutuste mõju. Euroopa Liit toetab ASEANi juhitavat protsessi, mille käigus koostatakse Lõuna-Hiina merel toimimise juhend; <https://euinasean.eu/maritime-cooperation/>.

²⁸ Merendusjulgeolek Ida- ja Lõuna-Aafrikas ning India ookeanil (programm MASE), sadamate turvalisuse ja meresõiduohutuse programm, Punase mere piirkonna merendusjulgeoleku piirkondlik programm ja CRIMARIO.

²⁹ Programmide SWAIMS, PASSMAR ja GoGIN meetmed.

tegevuse, eelkõige uimastikaubanduse vastu.

Keerulises geopoliitilises kontekstis peaks EL tihendama koostööd partneritega oma naabruses ja muudes **strateegiliselt olulistest merepiirkondades**. See on eriti oluline Venemaa sõjalise agressiooni tõttu Ukraina vastu. EL tihendab merendusjulgeoleku valdkonnas koostööd NATOga, tuginedes saavutatud tulemustele ja kooskõlas 2023. aasta jaanuari kolmanda ühisdeklaratsiooniga ELi ja NATO koostöö kohta. India ja Vaikse ookeani piirkonnas peaks EL suurendama merendusjulgeoleku alaste kogemuste vahetamist partneritega projekti „Julgeolekualase koostöö tõhustamine Aasias ja Aasiaga“ (ESIWA) ja kahepoolsete dialoogide kaudu ning taotledes vaatleja (dialoogipartneri) staatust India Ookeani Rannikuriikide Assotsiatsioonis (IORA). Samuti peaks EL süvendama koostööd sarnaselt meelestatud riikide ja organisatsioonidega, sealhulgas rahvusvaheliste ja piirkondlike merendusfoorumitega.

ELi peamised meetmed rahvusvahelise koostöö valdkonnas on järgmised:

- edendatakse merendusjulgeolekuga seotud rahvusvaheliste õigusaktide, eelkõige ÜRO mereõiguse konventsiooni allkirjastamist ja ratifitseerimist ning selle järgimist ning jagatakse partneritega asjakohastel foorumitel parimaid tavasid merendusjulgeolekuga seotud rahvusvahelise õiguse rakendamisel;
- tihendatakse merendusjulgeoleku alast koostööd ELi ja NATO töötajate vahel, et käsitleda kõiki selles valdkonnas vastastikust huvi pakkuvaid küsimusi, sealhulgas lõhkemata lahingumoon merel, tuginedes kolmele, st 2016., 2018. ja 2023. aasta ühisdeklaratsioonile;
- korraldatakse koos partneritega ühiseid mereväeõppusi, et suurendada koostegutsemisvõimet, ning tehakse sagedamini ELi sadamakülastusi ja patrulle, eelkõige India ja Vaikse ookeani piirkonnas, kooskõlas strateegilise kompassiga;
- ELi kontaktametnikke lähetatakse merenduse teabeühenduskeskustesse³⁰ huvipakkuvates merepiirkondades, et edendada ELi ja tema partnerite teabevahetust ja koostööd, sealhulgas õiguskaitse-, justiits- ja siseküsimustes, ning vajaduse korral hinnatakse, kas on võimalik ühendada need teabeühenduskeskused otse asjakohaste ELi mereseiresüsteemidega;
- taotletakse ELile dialoogipartneri staatust India Ookeani Rannikuriikide Assotsiatsioonis, et tugevdada ELi rolli piirkonna merendusjulgeoleku partnerina;
- edendatakse rahvusvahelist koostööd teabevahetuse ning elutähtsa meretaristu, sealhulgas merealuste kaablite seire alal,³¹ samuti laevade ja sadamate turvalisuse valdkonnas³².

3. Juhtpositsioon teadlikkuses olukorrast merel

Kindel teadlikkus olukorrast merel on äärmiselt oluline tagamaks, et pädevatel asutustel on võimalik kiiresti avastada ELi mõjutavaid kasvavaid ja muutuvaid ohte ning neile tõhusalt reageerida. EL võtab teadlikkuses olukorrast merel juhtpositsiooni, tõhustades teabe kogumist ja

³⁰ Merenduse teabeühenduskeskused on riiklikud või piirkondlikud üksused, mis koguvad teavet, et suurendada teadlikkust olukorrast merel konkreetses geograafilises piirkonnas. 2022. aastal lähetas EL oma esimese kontaktametniku Singapuri teabeühenduskeskusesse, mis katab enamiku India ja Vaikse ookeani piirkonnast.

³¹ Kooskõlas nõukogu soovitusel 2023/C 20/01, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes.

³² Kooskõlas laevade ja sadamarajatiste rahvusvahelise turvalisuse koodeksiga;

<https://www.imo.org/en/OurWork/Security/Pages/SOLAS-XI-2%20ISPS%20Code.aspx>

vahetamist eri merendussektorite vahel³³ ning hõlbustades teabe jagamist liikmesriikide vahel. Rahvusvahelisel tasandil jätkab EL tööd, et suurendada teabe jagamise ja suutlikkuse suurendamise kaudu partnerriikide teadlikkust olukorrast merel, eelkõige Guinea lahes ning India ja Vaikse ookeani piirkonnas.

Alates 2014. aastast on EL ja selle liikmesriigid teinud märkimisväärsed edusamme merendusvaldkonna teabe hankimisel ja vahetamisel, sest on välja töötanud ja ühendanud sektoripõhised süsteemid, mida kasutavad mereseirega tegelevad eri asutused³⁴. Eelkõige on EL välja töötanud merendusvaldkonna ühise teabejagamiskeskonna (CISE)³⁵. Vabatahtlikul osalusel põhinev CISE võimaldab reaalsajas teabe jagamist rannikuvalveülesannete eest vastutavate eri ametiasutuste, sealhulgas sõjaväeasutuste vahel, ning see keskkond ühendab asjaomaseid asutusi nii liikmesriikides kui ka nende vahel. Komisjon käivitas ELi CISE2020 teadusprojekti alusel 2019. aasta aprillis CISE üleminekuetapi ja tegi selle koordineerimise ülesandeks Euroopa Meresõiduohutuse Ametile tihedas koostöös liikmesriikidega³⁶. Üleminekuetapi kogemustele tuginedes kavatakse komisjon käivitada 2024. aastal EMSA toetusel toimimisetapi, kui on saanud haldusnõukogu nõusoleku.

Kaitsevaldkonnas töötati välja Euroopa Kaitseagentuuri (EDA) toetatav mereseire projekt (MARSUR), et osalevate liikmesriikide mereväed saaksid vahetada operatiivset merendusteavet ja teenuseid. MARSUR pakub operatiivset lisaväärtust, mida tõendab asjaolu, et ELi liikmesriigid otsustasid seda kasutada koordineeritud merelise kohaloleku kontseptsiooni rakendamiseks Guinea lahes ja India ookeani loodeosas. EDA ja osalevad liikmesriigid tegelevad praegu MARSURi tugevdamisega sihtotstarbelise programmi kaudu. Koosõlas strateegilise kompassiga, milles kutsutakse ELi üles tugevdama oma luurepõhist olukorrateadlikkust ja võimeid, peaks EL täielikult ära kasutama kõiki mereseirevõimeid (nt mehitamata õhusõidukid, patrull-lennukid ja kosmosetehnoloogia). Liidu kosmoseprogramm võib oma komponentide (näiteks Copernicus, Galileo ja IRIS²)³⁷ kaudu aidata otseselt suurendada teadlikkust olukorrast merel. Olukorrateadlikkusele merel aitab kaasa ka ELi Satelliidikeskus (SatCen) oma tööga ELi ühtse luureandmete analüüsivõime alal ja koostöoga, mida ta teeb komisjoniga programmide Galileo ja Copernicus alal. Sellega seoses on teenuste järjepidevuse tagamisel keskse tähtsusega asjaomaste kosmosevarade vastupidavus ja turvalisus.

EL on seadnud sisse asutustevahelise koostöö Euroopa Kalanduskontrolli Ameti (EFCA), EMSA ja Frontexi vahel, et toetada riiklikke rannikuvalveasutusi, sealhulgas teadlikkuses olukorrast merel. Olukorrateadlikkust merel ja operatiivkoostööd võivad aidata suurendada Euroopa rannikuvalveteenistuse foorum ja Vahemere rannikuvalveteenistuse foorum, kus vahetatakse parimaid tavasid.

Katastroofide või õnnetuste korral ning kui riigi suutlikkus on ammendunud, võivad ELi liikmesriigid ja kolmandad riigid aktiveerida liidu elanikkonnakaitse mehhanismi³⁸. Nad saavad hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse³⁹ kaudu taotleada abi, eksperditeadmisi või

³³ Merendussektorite hulka kuuluvad meretranspordi ohutus ja turvalisus, kalanduskontroll, merereostuseks valmisolek ja sellele reageerimine, merekeskkonna kaitse, toll, piirikontroll, üldine õiguskaitse ja kaitse.

³⁴ Nt EUROSUR ja SafeSeaNet (ELi tasandi operatiivsüsteemid).

³⁵ Nõukogu dokument 9946/2021.

³⁶ SWD(2019) 322 final.

³⁷ https://defence-industry-space.ec.europa.eu/welcome-iris2-infrastructure-resilience-interconnectivity-and-security-satellite-2022-11-17_en

³⁸ [ELi elanikkonnakaitse mehhanism \(europa.eu\).](https://europa.eu/eli-elanikkonnakaitse-mehhanism)

³⁹ [Hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskus \(ERCC\) \(europa.eu\).](https://europa.eu/eli-elanikkonnakaitse-mehhanism)

olukorra analüüsi.

EL aitab olukorrateadlikkust merel suurendada ka rahvusvahelisel tasandil, viies läbi sihtotstarbelisi arengukoostöö suutlikkuse suurendamise algatusi. India ookeani kriitilise tähtsusega mereteede projektiga (CRIMARIO)⁴⁰ on välja töötatud spetsiaalsed vahendid,⁴¹ et suurendada olukorrateadlikkust merel ning tugevdada koostööd piirkondlike partneritega ja nende vahel. See on kooskõlas ELi laiemal julgeoleku- ja kaitsealase tegevusega India ja Vaikse ookeani piirkonnas. Samas vaimus töötati projektiga „Guinea lahe piirkondadevaheline võrgustik“ (GoGIN)⁴² välja YARISe platvorm, mis on teabejagamisevahend Yaoundé struktuuri toetamiseks.

ELi peamised meetmed, mis käsitlevad teadlikkust olukorrast merel, on järgmised:

- tagatakse, et ELi merendusvaldkonna ühine teabejagamiskeskus hakkaks toimima 2024. aasta keskpaigaks, et võimaldada turvalisel ja struktureeritud viisil vahetada salastatud ja salastamata teavet eri (tsiviil- ja sõjaliste) mereseiresektorite asutuste vahel;
- tugevdatakse kaitsevaldkonna mereseire teabevahetusvõrgustikku (MARSUR), käivitades Euroopa Kaitseagentuuri kaudu spetsiaalse programmi, ning tugevdatakse sidet MARSURi ja CISE vahel;
- kasutatakse ära ELi kosmosepoliitika raames tehtud investeeringuid ning kasutatakse rohkem Copernicuse pakutavaid võimalusi mereseire, merekeskkonna seire ja kliimamuutuste valdkonnas;
- selleks et suurendada teadlikkust olukorrast merel, integreeritakse kosmosepõhised tehnoloogiad, kaugjuhitavate õhusõidukite süsteemid ja radarijaamad, merepatrull-lennukid ning mehitatud ja mehitamata merevahendid uuenduslike ja küberkerksete vahendite abil;
- ennetus- ja reageerimisvõime suurendamiseks tõhustatakse ranniku- ja avamerepatrull-laevadega tehtavat seiret ning täiendatakse seda digitaalselt võrgustatud tipptasemel mereplatvormidega, sealhulgas mehitamata mereplatvormidega;
- suurendatakse partnerriikide võimeid merendusvaldkonna teadlikkuse alal projektide GoGIN ja CRIMARIO kaudu, sealhulgas võetakse täiendavalt kasutusele mereolukorrateadlikkuse vahendid (YARIS, IORIS ja SHARE.IT) koostöös Copernicuse satelliitteenustega.

4. Riskide ja ohtude juhtimine

Kooskõlas strateegilise kompassiga parandavad EL ja selle liikmesriigid kollektiivset suutlikkust kaitsta oma julgeolekut ning suurendavad vastupanuvõimet merendusjulgeolekuga seotud probleemidele, sealhulgas hübriid- ja küberohtudele, samuti nendeks valmisolekut. EL ja selle liikmesriigid peaksid suutma kiiresti reageerida, rakendades koordineeritud tsiviil- ja sõjalisi võimeid.

Võitlus kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise vastu on üks ELi peamisi poliitilisi prioriteete, mis kajastub liidu välistegevuses paljude temaatiliste või geograafiliste strateegiate

⁴⁰ Euroopa Komisjon rahastab CRIMARIO projekti 2015.–2025. aastal 23 miljoni euroga.

⁴¹ Platvormid IORIS ja SHARE.IT.

⁴² Euroopa Komisjon rahastab projekti GoGIN 11,5 miljoni euroga (2016–2023) ja projekti GoGIN II 5 miljoni euroga (2023–2025).

kaudu, nagu Global Gateway või India ja Vaikse ookeani piirkonna koostööstrateegia, samuti ELi diplomaatilise tegevuse ja ELi kliimadiplomaatia kaudu.

EL on juba astunud olulisi samme 2050. aastaks kliimaneutraalsuseni jõudmisel ning võtab täiendavaid meetmeid kliimamuutuste, keskkonnaseisundi halvenemise ja julgeolekuga seotud probleemide lahendamiseks. Kõrge esindaja ja komisjon esitavad 2023. aasta keskel ühisteatise kliimamuutuste, keskkonnaseisundi halvenemise ning julgeoleku ja kaitse vahelise seose kohta. See sisaldab muu hulgas ettepanekuid vahendite kohta, millega hinnatakse kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise põhjuseid ja tagajärgi merendussektorile, meretaristule ning rannikualade looduslikele ja tehisobjektidele, sealhulgas varajane hoiatamine, tõenditel põhinevad teadusuuringud ja satelliidifotod (nt Copernicuse programmi kaudu).

Arktikas sulab mandriliustik, taandub merejää, avatakse järk-järgult uusi laevateid ning sellest tulenev inimtegevuse kasv tekitab või süvendab tõenäoliselt ohtu keskkonnale ja kohalikele kogukondadele. Sellega seoses tuleb võimalikult kiiresti rakendada ühisteatist „ELi aktiivsem tegevus rahumeelse ja kestliku Arktika hea käekäigu nimel“,⁴³ eelkõige seoses heitevaba laevandusega Põhja-Jäämerel, kriitilise tähtsusega toorainete säästva kaevandamisega ja Arktika piirkondade kestliku arenguga.

Üks peamisi prioriteete on jätkuvalt ka merendusvaldkonna elutähtsa taristu kaitsmine. EL peaks täiendama liikmesriikide rolli elutähtsa meretaristu, näiteks riikide merepiire ületavate torujuhtmete või merealuste kaablite vastupidavuse suurendamisel. EL peaks parandama merealuste kaablite praeguseid riskihindamisi ning täiendama neid reageerimisvõimaluste ja leevendusmeetmetega, mis põhinevad valdkondadevahelisel oskusteabel ja suutlikkusel. On hädavajalik jätkata liikmesriikide toetamist veealuste kaitsevahendite ja droonitõrjelahenduste väljatöötamisel. Lisaks peaks EL jätkuvalt hõlbustama avamere taastuenergia ja kaitsetegevuse⁴⁴ kooseksisteerimist,⁴⁵ nagu on soovitatud avamere taastuenergia strateegias⁴⁶.

Elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiviga⁴⁷ ning läbivaadatud direktiiviga võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse kohta (küberturvalisuse 2. direktiiv)⁴⁸ on EL asjakohastes arengusuundades esirinnas ning tal on terviklik õigusraamistik, mis võimaldab tal uuendada elutähtsa teenuse osutajate ja elutähtsa taristu toimepidevust nii füüsilises kui ka küberkeskkonnas. EL peaks tõhustama selles valdkonnas koostööd peamiste partnerite ja asjaomaste ELi-väliste riikidega, eelkõige ELi ja NATO vastupanuvõime alase struktureeritud dialoogi kaudu ning elutähtsa taristu vastupidavuse rakkerühma kaudu.

EL seisab silmitsi veel ühe probleemiga, mida kujutavad endast lõhkemata lahingumoon (UXO) ja keemiarelvad, mis pärinevad esimesest ja teisest maailmasõjast ning mida leidub ELi ümbritsevates merepiirkondades suurtes kogustes. Seda probleemi süvendab veelgi Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu, mille tagajärjel on Mustas meres suur hulk miine. Sellise lahingumoon tüübi, asukoha ja koguse kohta ei ole piisavalt dokumenteeritud teavet, mis tekitab riske meresõiduohutusele ja -turvalisusele, keskkonnale (kemikaalide võimaliku keskkonda sattumise

⁴³ JOIN(2021) 27 final.

⁴⁴ Euroopa Kaitseagentuuri koordineerimisel ja programmi „Horisont 2020“ vahenditega elluviidav projekt „Symbiosis“; <https://eda.europa.eu/symbiosis>

⁴⁵ Kooskõlas mereruumi planeerimise direktiiviga 2014/89/EL.

⁴⁶ COM(2020) 741 final.

⁴⁷ Direktiiv (EL) 2022/2557.

⁴⁸ Direktiiv (EL) 2022/2555.

tõttu) ja sinise majandusega seotud tegevustele (nt avamere taastuenergiarajatiste ehitamine). EL peaks selle küsimusega kiiresti ja igakülgset tegelema, lähtudes olemasolevatest edukatest projektidest,⁴⁹ ning leevendama lõhkemata lahingumoon ja selle kõrvaldamisega seotud keskkonnanriske. Samuti on väga oluline ohutult kõrvaldada Musta merre jäetud lõhkemata lahingumoon ja miinid niipea, kui julgeoleku- ja poliitilised tingimused seda võimaldavad.

Merendusjulgeolekut kahjustavad ka välisosalejad, seda nii tulenevalt riskidest, mis on seotud välismaiste otseinvesteeringutega elutähtsasse taristusse, kui ka tulenevalt selliste osalejate poolset infoga manipuleerimisest ja sekkumisest. Neid küsimusi käsitletakse asjakohaste vahendite ja raamistike abil; nt välismaiseid otseinvesteeringuid kontrollitakse kooskõlas asjaomase määrusega⁵⁰.

Komisjon ja liikmesriigid viivad läbi riskihindamist, et koostada suunised reisilaevade turvalisuse suurendamiseks ELis.

ELi peamised riskide ja ohtude juhtimise meetmed on järgmised:

- lisaks eespool nimetatud iga-aastasele mereväeõppusele korraldatakse ELi tasandil korrapäraseid täiemahulisi lahinguõppusi, mis keskenduvad sadamakaitsele ja võitlusele selliste ohtudega nagu küber- ja hübriidohud;
- patrullimiseks ja elutähtsa meretaristu kaitsmiseks võetakse kasutusele vahendid ja seirevahendid (nt kaugjuhitava õhusõiduki süsteem) ning tagatakse praeguste ja tulevaste kosmoseteenuste (nt Maa seire) optimaalne kasutamine;
- koostatakse ELi piirkondliku koostöö kavade veealuse ja avameretaristu seire tagamiseks;
- töötatakse välja ühtne raamistik, et kõrvaldada meres leiduvast lõhkemata lahingumoonast, toimivatest relvadest ja keemiarelvadest tulenevad ohud, jälgitakse neid ja kõrvaldatakse need uuenduslike tehnoloogiate abil, minimeerides keskkonnamõju;
- parandatakse varajast hoiatamist ja tulevikusuundade strateegilist analüüsi (muu hulgas kosmoseteenuste kasutamise kaudu), mis on seotud kliimamuutuste mõjuga, eelkõige meretaseme tõusu, tormitõusude ja keskkonnaseisundi halvenemisega;
- koostatakse uusi ja täiendatakse olemasolevaid riskihindamisi, hädaolukorrekavasid ja suurõnnetusest taastumise kavasid (ELi ja riikide tasandil) sadamate, rannikutaristu, reisilaevade turvalisuse ja transpordi/tarneahelate jaoks;
- merenduses osalejaid julgustatakse vahetama parimaid tavasid küberohtude valdkonnas ning jätkatakse küberturvalisuse küsimusega tegelemist Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) tasandil;
- suurendatakse mereolukorrateadlikkust seoses Arktikaga, sealhulgas kosmoseseiret; jätkatakse koostööd Arktika rannikuriikidega kahepoolset ja vajaduse korral asjakohastel mitmepoolsetel foorumitel, et toetada Arktika-poliitika⁵¹ rakendamist;
- hinnatakse võimalust viia ellu avamere taastuenergia projekte ja rakendada muid kestlikke

⁴⁹ Projektid Läänemere puhastamiseks keemia- ja tavalaskemoonast, mida toetatakse Interregi programmist, mida rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) – [10 aastat Interregi koostööd Läänemere puhastamiseks uputatud laskemoonast – Interregi Läänemere piirkond \(interreg-baltic.eu\)](#)

⁵⁰ Määrus (EL) 2019/452.

⁵¹ JOIN(2021) 27 final.

- kasutusviise sõjaliseks tegevuseks reserveeritud või selleks kasutatavates merepiirkondades;
- ELi-väliste riikide ja üksuste poolt meretaristusse tehtavaid investeeringuid hinnatakse välismaiste otseinvesteeringute taustauuringuid käsitleva määrusega loodud koostöömehhanismi raames.

5. Võimete suurendamine

Oma merendusjulgeolekuhuvide edendamiseks peaks EL kiirendama nii tsiviil- kui ka sõjaliste võimete arendamist ning kaasama vajaduse korral tööstuse. Euroopa merendusjulgeoleku tsiviilaspektide alane teadus- ja arendustegevus on lisatud ELi programmi „Euroopa horisont“ ühiskonna tsiviiljulgeoleku teemavaldkonda. Praeguse ja tulevase teadus- ja arendustegevusega toetatakse võimete arendamist ELi tasandil, sealhulgas elutähtsa meretaristu kaitset, veealuste ohtude ohjamist, inimtekkelisteks ja loodusõnnetusteks valmisolekut ja neile reageerimist, reisijate mereveo turvalisust ja lõhkemata lahingumoonu kõrvaldamist, ning vajaduse korral kaasatakse tööstus.

Kaitsevaldkonnas peaksid liikmesriigid arendama välja kõik merendusala võimed, kasutades täielikult ära asjakohaste ELi algatuste raames tehtava koostöö võimalusi⁵². Eelkõige peaksid nad keskenduma selliste võimete suurendamisele, millega tagatakse ELi veepealne ülekaal ja jõukuvamine merel, võimaldatakse allveeseiret ja toetatakse õhukaitset.

Võimearendusplaani eelseisval läbivaatamisel⁵³ tuginetakse ka Venemaa Ukraina-vastasest sõjalisest agressioonist saadud kogemustele. Näiteks uurib Euroopa Kaitseagentuur peamisi tehnoloogiaid, mida on vaja mehitamata meredrooniparvede haldamiseks ja elutähtsa merepõhjataristu kaitsmiseks.

Vastavalt strateegilises kompassis nõutule ja kooskõlas kaitseküsimuste iga-aastase kooskõlastatud läbivaatamisega (CARD)⁵⁴ peaksid riiklikud ja rahvusvahelised projektid olema suunatud nii sellele, et kõrvaldada strateegiliste varade (näiteks korvett-mõõdus laevad ja pardasüsteemid) killustatus, kui ka üksikute platvormide toimimistõhususe parandamisele. Mitmed 2020. aasta CARD-tsükli kindlaks tehtud koostöövõimalused on viinud alalise struktureeritud koostöö (PESCO) projektideni mehitamata meresüsteemide valdkonnas (nt keskmise suurusega poolautonoomne pealveelaev). Euroopa Kaitsefond⁵⁵ hindab teadus- ja arendusprojekte, näiteks mereolukorrateadlikkuse, mereseirevõime, elutähtsa meretaristu kaitse ja allveevõimete valdkonnas.

ELi peamised meetmed võimete suurendamiseks on järgmised:

- töötatakse välja ühised nõuded ja kontseptsioonid kaitsetehnoloogia jaoks, sealhulgas mereolukorrateadlikkuse jaoks nii vee peal kui ka vee all;
- ehitatakse koostalitlavad mehitamata süsteemid elutähtsa meretaristu jälgimiseks, vaenulike mehitamata meredrooniparvede tõrjeks jne;
- suurendatakse tänapäevase miinitõrje võimet, nt töötatakse välja ELi operatsiooni

⁵² Võimearendusplan, kaitseküsimuste iga-aastase kooskõlastatud läbivaatamise raames kindlaks tehtud koostöövõimalused, alaline struktureeritud koostöö, Euroopa Kaitsefond.

⁵³ Euroopa Kaitseagentuuri juhtorgan käivitas võimearendusplaani läbivaatamise ametlikult 2022. aasta juunis.

⁵⁴ Võime sihtvaldkond „Euroopa patrull-laev“.

⁵⁵ Euroopa Kaitsefondi eesmärk on tugevdada ELi kaitsetööstuse konkurentsivõimet ja innovatsioonivõimet. Seega aitab ta arendada liikmesriikide sõjalisi võimeid.

kontseptsioon;

- toetatakse suuremate ühiste võimete arendamist merepatrull-lennukite alal;
- kavandatakse ühiseid testimis- ja katsetamisõppusi, et arendada tulevasi tippasemel merendusvõimeid.

6. Koolitus ja väljaõpe

Selleks et EL oleks valmis lahendama praegusi ja tulevasi merendusjulgeoleku probleeme, on hädasti vaja kõrgel tasemel eriharidust, -oskusi ja -koolitust. Uute hübriid- ja küberohtudega võitlemiseks on vaja tugevate digioskustega osalejaid ning spetsiaalseid ümber- ja täiendusõppe programme. Lahendused, mis seisnevad sõjaliste koolitusprogrammide vahetustes ning ELi liikmesriikide merevägede ja eri institutsioonide vahelistes ühistes koolitusprogrammides, suurendavad koostegutsemisvõimet ja aitavad ELil reageerida uutele ohtudele tulemuslikumal, koordineeritumal ja kaasavamal viisil.

Rannikuvalveülesannete täitmisel tehtava Euroopa koostöö praktilise käsiraamatu osana on koostatud koolituskataloog, mis sisaldab kõiki ELi asutuste korraldatavaid kursusi kõigis merendusvaldkondades. Käsiraamatut ajakohastatakse jooksvalt vastavalt vajadustele ja arengusuundadele. Jätkuma peaks edukas Euroopa rannikuvalveakadeemiate võrgu (ECGFA NET) projekt ja rannikuvalveteenistuse ühtlustatud koolituskursus, eelkõige vahetusprogramm, mis hõlmab naaberriike ja piirkondlikku koostööd sihtotstarbelise projekti kaudu, mida rakendab EFCA tihedas koostöös EMSA ja Frontexiga. EMSA töötab välja ka merendusala küberturvalisuse kursust. Helsingis asuv Euroopa Hübriidohutõrje Oivakeskus korraldab kursusi ja konverentse merendusvaldkonda mõjutavate hübriidohtude teemal. Toetada tuleks soolist võrdõiguslikkust ja naiste võimestamist ELi merendusjulgeoleku sektoris, edendades naiste juurdepääsu kõrgetasemelisele tehnikaharidusele ja -koolitusele.

Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledž (ESDC)⁵⁶ pakub ELi tasandil koolitust ja haridust nii tsiviiltöötajatele kui ka sõjaväelastele, et edendada ühist arusaamist merendusjulgeoleku probleemidest ja suurendada teadlikkust ELi kasvavast rollist selles valdkonnas. ESDC toetusel töötavad kuus Euroopa mereakadeemiat praegu välja ühise rahvusvahelise mereväesemestri õppesisu.

ELi peamised meetmed hariduse ja koolituse⁵⁷ valdkonnas on järgmised:

- suurendatakse küber-, hübriid- ja kosmosevaldkonnaga seotud julgeolekuoskusi, toetades uusi ja olemasolevaid koolituskursusi, mida pakuvad erinevad akadeemilised asutused ja pädevad riigi- või ELi asutused nii tsiviil- kui ka sõjalistes valdkondades;
- korraldatakse sihtotstarbelisi koolitusprogramme, mis on avatud ELi-välisele partneritele, et tegeleda olemasolevate ja tekkivate merendusjulgeolekuohtudega;
- noorte sõjaväeohvitseride vahetuse Euroopa algatuse (EMILYO)⁵⁸ raames toetatakse välja

⁵⁶ ESDC pakub ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) raames ELi tasandi koolitust ja haridust liidu ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) valdkonnas. ESDC eesmärk on arendada ja edendada tsiviiltöötajate ja sõjaväelaste seas ühist arusaama ÜJKPst ning teha oma koolitustegevuse kaudu kindlaks ja levitada häid tavasid mitmesugustes ÜJKP küsimustes. Sellega täiendab ESDC riikide tööd koolituse ja hariduse valdkonnas.

⁵⁷ Sealhulgas oskusteaasta raames.

rahvusvaheline mereväesemester;

- korraldatakse tsiviil- ja sõjandusvaldkonna õppusi, mis põhinevad jagatud jurisdiktsiooni või võimete ühise kasutamise stsenaariumidel.

V. VAHENDID JA INSTRUMENDID, MILLEGA TOETATAKSE ELI TEGEVUST MERENDUSJULGEOLEKU VALDKONNAS

Ajakohastatud strateegiat tuleks rakendada integreeritud lähenemisviisi vaimus, et maksimeerida koostoitmet ning lisada täiendavaid ELi vahendeid ja instrumente. See peaks hõlmama järgmist:

- Euroopa Kaitsefondi teadus- ja arendustegevuse kaitseprojektid ELi liikmesriikide relvajõudude võimete suurendamiseks;
- Euroopa rahutagamisrahastu kui eelarveväline rahastamismehhanism ELi sõjalise ja kaitsepoliitilise mõjuga tegevuseks ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames;
- ELi teadusuuringud ja innovatsioon merendusjulgeolekualaste tsiviilvõimete valdkonnas, eelkõige ELi programmi „Euroopa horisont“ 3. teemavaldkonna „Ühiskonna tsiviiljulgeolek“ raames;
- Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu pakutavad võimalused suurendada merel õiguskaitse- ja piirikontrolliülesandeid täitvate liikmesriikide rannikuvalveasutuste suutlikkust;
- liidu elanikkonnakaitse mehhanism, eelkõige kasutades ära analüüsi- ja reageerimissuutlikkust ning rakendades komisjoni soovitusi õnnetustele vastupidavusega seotud eesmärkide kohta;
- naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi programm, millega toetatakse rahvusvahelisi partnerlusi merendusjulgeoleku, eelkõige mereolukorrateadlikkuse suurendamiseks;
- ühinemiseelse abi instrument (2021–2027) IPA III, arvestades selle ulatust ja suunatust kandidaatriikidele;
- ühise välis- ja julgeolekupoliitika eelarve ÜJKP tsiviilmissioonide rahastamiseks;
- Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfond (EMKVF), et rahastada mereseiret ja rannikuvalveteenistuste koostööd;
- Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) ja Interregi programmid, millega toetatakse investeringuid ranniku- ja äärepoolseimatesse piirkondadesse ja territooriumidesse ning ELiga merepiire jagavatesse riikidesse;
- Sisejulgeolekufond, millest rahastatakse Merenduse Valdkonna Analüüsise ja Operatsioonide Keskuse narkootikumidevastase võitluse tööruhma (MAOC-N) ja selle erisuutlikkust vahetada teavet, et võidelda uimastikaubanduse vastu merel.

VI. EDASISED SAMMUD

⁵⁸ <http://www.emilyo.eu/>; EMILYO ei ole seotud programmiga „Erasmus+“.

Komisjon ja kõrge esindaja teevad koostööd nõukoguga, et rakendada ajakohastatud strateegiat eespool nimetatud ja tegevuskavas üksikasjalikult kirjeldatud tegevusvaldkondades, tuginedes ELi merendusjulgeoleku strateegia saavutustele alates 2014. aastast, kasutades olemasolevaid vahendeid ja meetmeid ning järgides strateegilise kompassi üldsuuniseid.

Komisjon ja kõrge esindaja kutsuvad liikmesriike üles strateegia ja tegevuskava heaks kiitma. Kolm aastat pärast seda, kui nõukogu on strateegia heaks kiitnud, esitavad komisjon ja kõrge esindaja nõukogule ühise eduaruande koos liikmesriikide panusega.